

An aerial photograph of a small town, likely in Finland, featuring a prominent mill with a tall chimney, several houses, and a winding river. The image has a vintage, slightly desaturated feel with a greenish tint.

KAROLIINA NISKANEN

Sillinpyytäjä

BAZAR

KAROLIINA NISKANEN

Sillinpyytäjä

BAZAR

1. painos

Taiteen edistämiskeskus
Centret för konstfrämjande
Arts Promotion Centre Finland

Kiitän Taiteen edistämiskeskusta ja Taiteen edistämiskeskuksen
Varsinais-Suomen taidetoimikuntaa, jotka ovat tukeneet kirjoitustyötäni.

© Karoliina Niskanen ja Bazar Kustannus 2026
Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

Sitaatit

- s. 7 Anni Mikkelsen: Haahkan untuvista, laulu esityksestä
Eikä merta enää ole, Meriteatteri
s. 42 Herman Melville: *Moby Dick*, suom. Seppo Virtanen
s. 48 Saima Harmaja: Rannalla, kokoelmasta *Huhtikuu*
s. 38, 39, 212 Ilmari Kianto, Nälkämaan laulu
s. 225 1. Mooseksen Kirja 7:11, Kirkkoraamattu 1992
s. 305, 306 Vem kan segla förutan vind, suomenruotsalainen kansanlaulu

Taitto: Jukka Iivarinen / Taittopalvelu Vitale

ISBN 978-952-403-299-5

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:
tuotevastuu@bazarkustannus.fi

OSA 1

*Elämä on levävalli rantaraukkaan juurtunut
Elämä on harmaa halli kalaverkkoon juuttunut
Elämä on suolavesi kylmän kevään poskilla
Elämä on merimetsot kuolleen puun oksilla
Muttei kukaan luvannut se muista
että elämä ois haahkan untuvista*

ANNI MIKKELSSON

KALAMAMMA

Ne seilas sinne, mist puhuttiin pappojen tarinaillois ja pirkkojen kaffeseurois. Sinne, mis nuattapaatti ol hypättävä heti ku se lasketti ja mis aamu ol ain kaunis, laitureil flikoil kellohamet, aaval toistsataa pyyntialust ja sillei yhres pytys saman verran ku on päivii auringonkiarros.

Siäl viinakaupat suljettii ennen suamalaiste rantautumist, siäl kalastajalt puhkes umpisuali kesken pyynnin.

Siäl ol haaksei ja myrskykejui ja valait, siäl ol saari nimelt Jan Mayen.

Torsti sanos, et se ol kaunein paikka maan pääl, paljon muuta se ei sit pyynneistään kertonu.

Mää kerron Torstist ny.

FREJA

Kaiken minkä nyt kirjoitan, kirjoitan sinulle.

Ilmestyit elämäni vuonna 1966, päivänä, joka oli erityisen lämmin. Muistan, että helteet olivat hiipineet lounaisrannikolle varkain eikä ajatus jaksanut kulkea, jo herättyäni minua oli vaivannut takaraivolla tuloaan tekevä päänsärky. Revin oksia ja kraakunvarsia sammalten alta, ja mieleni teki heittäytyä mät-täälle ja jäädä siihen, olla kuivahtanut heinänkorsi, mutta äitiä ei käynyt uhmaaminen. Minä revin ja revin ja sadattelin koh-taloani muurahaisille, olin yksitoistavuotias, minun olisi pitä-nyt saada hyppiä rantakivillä, pujottaa tikunnokkaan metsä-mansikoita tai vakoilla pappilan poikia kylänraitilla, perkele ja paska ja helvetti, ja näin kului useampi minuutti, tunti, näin kului koko aamupäivä.

Kun sitten viimein maltoin istahtaa hetkeksi, huomasin leppäkertun, joka kipitti saapastani pitkin. Se oli hyvä merkki. Aina leppäkertun kohdatessani tiesin, että jotakin hyvää ta-pahtuisi. Niin kuin silloin, kun eräs siipirikko seitsenpirkko oli johdattanut minut purolle, jonka alajuoksulta olin löytänyt markan kolikon. Tai silloin, kun olin vetäytynyt nokkaunille kotipuun juurelle, ja suuri isopirkko oli laskeutunut nenälleni

ja lentänyt pois vasta sateenkaaren noustua piiankammarin ylle.

Ehkä onni oli nytkin tullut minua tervehtimään, sillä oli tapana vierailla milloin missäkin, sanansaattajana saappaanvarsilla, viestintuojana villivadelmapenssailla, ja kun aloin hyräillä kerttuselle, se levitti siipensä ja katosi korkeuksiin.

Silloin näin taivaalla purjelaivan muotoisen pilven.

Suljin silmäni ja pyysin purtta seilaamaan luoksesi, siihen aikaan minä vielä kuvittelin sinun asuvan jossakin kaukana, ja hetken oli kuin linnut olisivat laulaneet lujempaa.

Rymätylässä oli paljon lintuja, merikotkia ja mustarastaita, jotka osasivat matkia kuulemiaan ääniä, jopa Viljalan isännän haitaria lauantaisaunan jälkeen. Minulla oli tapana vakoilla näytelmää viinimarjapenssaan takana ja nauraa puutarhakeinussa soittavalle isännälle sekä rastaalle, joka luuli olevansa haitari.

Paljon oli myös harmaapäätikkoja ja meriharakoita, jotka munivat rantakivien sekaan, ja töyhtöhyyppiä ja kottaraisia ja peltosirkkuja, varpusia ja karikukkoja. Lämpiminä öinä hiivin kuistille ja sinnittelin valveilla auringonnousuun, lumouduin peipon konsertista, ja seuratessani purjelaivapilven kulkua pohdin, olitko sinäkin pysähtynyt mättäälle lintuja kuuntelemaan.

Haaveilun keskeyttivät askelet metsäpolulla ja Viljalan isännän huhuilu:

”Freja, toin sul kaffet, pidä taukoa välillä!”

Jatkoin kraakunvarsien repimistä, seurasin juuria maan sisuksiin. Aistiessani isännän seisovan selkäni takana sanoin, että äiti tarvitsee luudan.

”Mut mää määrään milloin se sitä luutaa tarvitsee”, isäntä vastasi ja istahti puunrungolle, kaatoi kahvia kahteen emalimukiin

ja viittoi minut luokseen, oleksää syönyt, ja olin minä kai jotain, näkkileipää ja velliä tai ainakin marjoja ojanreunalta, mutta isäntä ei luovuttanut.

”Kyl noista jo luudan saa.”

”Me tarvitaan monta. Äiti myy ne Turun torilla. Se kerää rahaa mun opiskeluihin.”

”Lähtisit Röörilään”, isäntä sanoi.

”Röörilään?”

Olin minä Röödilässä käynyt, äidin kanssa kananmunia tai maitoa toimittamassa, mutta siitä oli jo aikaa. Röödilä oli pieni ja haiseva kylä Luotojentien varrella. Ei siellä ollut mitään paitsi ohikulku Airismaalle ja Vavasniemen hiekkarannalle.

”Saukot saapuvat tänään”, isäntä jatkoi. ”Ykkönen ja kakkonen. Komeita laivoja ja suuri saalis, reippaasti yli kahdeksantuhatta tynnyriä. Ovat käyneet Huippuvuorilla asti.”

Pyyhkäisin hikeä otsaltani. En minä tiennyt, missä ne sellaiset vuoret sijaitsivat, eikä sillinpyynti minua kiinnostanut.

”Miksi niistä Saukoista aina vouhkataan?”

Isäntä kertoi, että ensin silli pyydettiin vetten väeltä ja nostettiin laivaan, sitten saalis perattiin, maustesuolattiin ja ladottiin pyttyihin ja pytyt kylmävarastoon, kypsytettiin puoli vuotta ja fileoitiin ja paloiteltiin, ja niin suomalaiset saivat herkkuja juhannuspöytiinsä.

”Röörilä nousee vielä maailman kartalle.”

”Äiti ei päästä sinne.”

”Mää voin kraapii varret”, isäntä ehdotti.

”Se ei päästä mua yksin Röörilään”, sanoin ja hörppäsin kupistani.

Vahvaksi keitetty sumppi oli niin hyvää, ettei mikään. Join kaiken yhdellä kulauksella ja pyysin lisää, vaikka hävetti. Mutta

isännältä kehtasi pyytää, hän ei koskaan pihistellyt siitä vähästä mitä meillä oli.

”Sähän olet yksin päivät pitkät”, isäntä totesi ja kaatoi mukillisen piripintaan.

Siinä hän oli tietysti oikeassa, vaikka oli minulla linnut ja leppäkertut ja taivaansini, mutta kun äiti oli sanonut, ettei Röödilään ollut asiaa. Satamassa pyöri kulkureita, ja niillä laivoilla työskenteli ties mitä rikollisia.

”Semmoisia ne äidit on”, isäntä naurahti ja nousi ylös, puisteli havunneulaset housuistaan ja kuiskasi nähneensä minun hiiviskelleen Viljalan paattivajassa.

”Saukot ovat isompia aluksia kuin yhdetkään meidän lahonneista soutupurkeista.”

”Kuinka isoja?” kysyin punastuen.

”Hemmetin isoja. Pidä kiirettä.”

Katsoin taivaalle. Purjelaiva oli kääntänyt keulansa kohti Röödilää, ja sen vierellä liisi merikotka. Viimeistään se oli merkki Jumalalta.

Kiitin kahvista, juoksin tilalle ja etsin äitiä kanalasta ja huussista ja sikalasta, navetasta ja saunasta ja piiankammarista, punaisesta talosta, päärakennuksesta ja tallista ja paattivajasta, ja löysin hänet lopulta kivimankelin luota lakanaröykkiön kimpusta.

”Emmekö mekin voisi”, anelin. ”Edes tämän kerran.”

Koko Rymättylä odotti Saukkoja, mutta äiti kielsi, kielsi kuten jokaisena kesänä, määräsi minulle tiskattavaa ja kitketävää ja luututtavaa ja käski pysyä kotona Viljalassa.

Jäin seisomaan ovensuuhun ja yritin olla raapimatta päätäni, joka oli kutissut jo useamman päivän. Jos äiti olisi huomannut täiden yhä vaivaavan, olisin joutunut kestäämään uuden

Täystuho-pesun. En voinut sietää hyönteismyrkyn hajua, joka sai silmätkin vuotamaan.

”Menes nyt siitä.”

”Äiti”, yritin vielä. ”Ku mää näin leppäkertun.”

Äiti huokaisi ja otti pyykkikastasesta viimeisen lakanan. Ote lipesi, kangas valahti lattialle. Hän polvistui, nosti lakanan syliinsä ja nousi vaivalloisesti ylös, asetteli lakanan rullien väliin, pysähtyi ja katsoi minua.

”Se Luotosen perhe”, hän sanoi hiljaa.

”Mikä perhe?”

”Pöpipäitä koko sakki. Älä mene Röödilään.”

”Luotosen?”

”Kiirettä pitää, lähden pellolle.”

Äiti käveli pois.

Lakana jäi puristuksiin mankelin kitaan.

Potkaisin kynnystä, en tuntenut yhtäkään Luotosta. Äiti oli aina ollut hyvä keksimään tekosyitä.

”Mene vain”, vierelleni ilmestynyt isäntä sanoi. ”Mää hoidan tiskit.”

Pyyhin silmäni hameenhelmaan.

”Aina kieltämässä kaiken. Kunpa mul olis isä. Se ei kieltäisi.”

”Kaikil on isä. Ainaski jonkinlainen.”

”Mul on pelkkä äiti. Eikä se välitä mistään paitsi lehmistä.”

”Sun parastas se ajattelee, vaik onkin niin pirun kiukkui-nen”, isäntä vastasi. ”Ota mun pyörä. Saat lainaa sitä milloin tahansa. Pikku Freja, sää teet ihan liikaa töitä.”

Suupieleni kääntyivät hymyyn. Aina kun minulla oli surua puserossani, isäntä osasi kuivata kyyneleeni, ja pisarat karkasivat laidunmaille kesätuuleen. Isännällä oli iso, ihana maha, pehmeät kädet ja lämmin syli, ja hän kälätti niin lujaa, että

rastaskin säikkyi, juputti narisevalla äänellään kuin aito saaris-
tolainen kalalokki.

Ajattelin, että sinäkin olisit pitänyt hänestä.

Niin minä sitten poljin Röödilään sinertävän harmaalla Jopolla, jossa oli irrotettava etulamppu, kiiltävä satula ja heijastimia. Pyörä oli mittasuhteiltaan kuin minulle tehty, pitkälle tytölle, niin kuin isäntä oli sanonut, ei ole Freja tullut äitiinsä koska Esteri on lyhyt ja persjalkainen, ja vaikka Jopo oli ylämäissä raskas polkea, alamäissä sen selässä tuntui kuin lentäisi. Selaisesta pyörästä olin saanut vain haaveilla, ja väistellesäni kuoppia ja maanteille eksyneitä männynoksia ajattelin, että jos ei muuten, niin isännän suhteen minulla oli käynyt kyllä tuuri.

Äidin mielestä olin kuriton kakara. Ehkä sen vuoksi sinäkin olit jättänyt meidät. Äiti oli kertonut sinun muuttaneen kaupunkiin, hankkineen hienon vaimon ja paljon hienoja lapsia. Äiti oli kertonut monenlaista. Myös, että olit kuollut tai että asuit Amerikassa, seilasit Atlantilla purjelaivallasi, ja ker-
ran äiti sanoi, ettei muista kuka olet, ja sitten taas, että sinä olet paha mies ja että meidän on parempi ilman sinua, sinusta ei saa puhua, sinua ei kaipaakaan.

Mutta minä olin nähnyt sinut unessa, sinulla oli ollut musta tukka ja terävät silmät ja koukkunokka, olit istunut sänkyni laidalla ja silitellyt tupakanhajuisella sormella nenänvarttani, nostanut minut syliisi, olin painanut poskeni olkapäästäsi vasten ja paidallesi oli valunut kuolaa, ei haittaa, olit kuiskannut, kesä-
tuuli kuivattaa, ja sitten olit avannut ehkä ikkunan, taivas oli paiskonut pisaroita otsalleni, viime käynyt korviin. Herättyäni olin ollut varma, että olin tavannut sinut joskus.

Mehän tunsimme toisemme jo silloin, isä.

Sinä tunnuit minussa.

Vai oliko uni ensimmäinen muisto?

Perille päästyäni pysäköin Jopon rannalla seisovan keltaisen talon seinustalle ja häkellyin väenpaljoudesta niin että unohdin sinut ja sängynlaidan. Kotona Viljalassa oli vain isäntä ja äiti ja minä, lehmät ja siat ja kanat ja Kisu, musta maatiainen, ja linnut ja männyt ja metsikön takana yksi naapuri, jota ei juuri koskaan näkynyt. Sitten oli peltoa ja avaruutta ja lehtomaisemaa, lahoava paattivaja ja rantaniitty, siinä se.

Mutta Röödilään oli noussut pienkerrostalo ja asuntola, pankkeja ja kauppoja ja tehdas, tai ehkä ne olivat olleet siellä jo silloin, kun olin asioinut äidin kanssa kauppiaan pakeilla. Minä olin pistänyt merkille vain hyllyille asetellut pastillirasiat ja nekkutikut.

Katselin ympärilleni, kuuntelin koneiden raksutusta ja hengitin satamakylän tunnelmaa, patinan tuoksua. Viljalan isäntä oli kertonut, että Röödilän mylly oli kuuluisa hyvälaatuisesta jauhostaan, ostajia saapui paikalle Korppoosta ja Kökarista saakka, jauhatusvuoroja joutui odottamaan useamman päivän. Jonottaessaan miehet joivat pirtua ja nujakoivat. Ja entäpä tehtaanpiippu sitten! Se taisi olla kolmekymmentämetrinen, ja sen pää oli platinaa. Isäntä oli kertonut senkin. Röödilä oli Rymättylän toivo.

Käänsin päätäni vasemmalta oikealle ja eteen ja taakse. Tuntui käsittämättömältä, että se kaikki sijaitsi vain muutaman tunnin kävelymatkan päässä Viljalasta, pyörällä taittaen vieläkin lähempänä. Rakennusten ympärillä parveili rikkaita herroja ja lokkeja, jotka nekin kai odottelivat sillejä, ja mustien autojen letka oli ruuhkauttanut tien.

Ihmisiä oli saapunut paikalle myös naapurikylistä ja kaupungista, turkulaiset minä tunnistin hienoista vaatteista ja erilaisesta puheenparresta. Isännällä oli tapana sanoa, että rymätylä oli oma kielensä, jossa käytettiin hassuja ruotsalaisia sanoja. Heti kuuli, kuka oli saaristosta ja kuka ei. Itse puhuin vain puoliksi rymätylää, toinen puoli oli äitiä. Äiti taas puhui nälkämaata.

Väistellessäni tungeksijoita yritin löytää piilopaikan, josta seurata laivojen saapumista. Pian huomasin haavan, joka oli haarautunut yhdestä kahdeksi. Ehkä salama oli halkaissut puun. Piilouduin sen taakse, painoin käteni vasten karheaa runkoa ja toivoin kaarnan alla virtaavan elämän antavan minulle rohkeutta.

Haapa havaitsi hiljaa, Laitsalmen rannalla meri tuoksui erilaiselta. Vaikka maisema oli tutun vihreä ja suojaisa ja Röödilä vain vähäpätöinen pienvenesatama saariston mutkittelevilla väylillä, oli ilmassa jotakin, mitä en vielä täysin ymmärtänyt.

Käänsin kasvoni kohti auringon kimalletta ja raavin etusormella peukalon kynsinauhaa, se oli paha tapa, josta äiti aina sätti minua. Hyi Freja, hienoilla tytöillä on hienot sormet. Mutta minä en ollut hieno enkä voinut itselleni mitään, unohdin moitteet, kun jännitin.

Tulkoon mitä tulee, minä kuiskasin ja ajattelin taas sinua ja tupakanhajua ja sängynlaitaa, ja silloin tunsin ihollani kutinaa. Kämmenen alta kipitti esiin leppäkerttu.

Yhtäkkiä kuulin huutoja ja aplodeja.

Pilvet väistyivät kohti Aaslaa, lounatuuli sipaisi poskea.

Näin keulan, joka lävisti vastavalon ja puhkoi päivänsäteet nokallaan. Näin valkoisen S-kirjaimen ja valtavat teräskyljet ja

mastot, sinisen rungon, perässä Suomen lipun. Laiva lipui minua kohti kuin unessa, teki jyrkän käännöksen ja suuntasi laiturille, vajerit heitettiin, kaija natisi ja heilui. Kun Saukko kiinnittyi kotisatamaan, totesin leppäkertulle, että isäntä oli ollut oikeassa. Alus oli mahtavampi kuin yksikään Viljalan soutuveneistä.

Lastia alettiin heti purkaa ja ensimmäinen tynnyri avattiin jo laiturilla. Pysyttelin piilopaikassani ja katsoin, kuinka viikkäs vanha herra upotti sormensa suolaveteen ja noukki pytystä sillin. Väkijoukko vaikenä. Herra avasi suunsa, kala sukelsi kurkkuun, ja pian hän hymyili tyytyväisenä, nuolaisi sormiaan ja nappasi toisen sillin.

Eläköön, väkijoukko huusi, meidän pojat, meidän Röörilä ja meidän sillit, yli yhdeksänkymmentä prosenttia koko Suomen markkinoista!

Eläköön, minäkin kuiskasin ja yritin unohtaa rantahuoneiden takaiset kaatopaikat ja roskien hajun, tehtaan jätteet ja rotat ja rikolliset ja hullut, joista äiti oli varoittanut. Miehistö juhli kannella, pojat ja tytöt riensivät isiensä syliin, ja paikalla oli kuvausryhmäkin.

Kun kaksi valkotakkista naista alkoi ottaa pyytäjien pyykejä vastaan, he sanoivat kuvaajalle, että sillin käsitteleminen oli likaista puuhaa, lika pääsi pinttymään pahasti kiinni. Kuvausryhmä kiersi väkijoukon keskellä kysyen kyläläisiltä lisää kysymyksiä, kyllä se lähtee ajan kanssa, muttei se kertapesulla kyläläkään lähde, joku sanoi, oikeen rasvassii ja likassii, joku toinen lisäsi.

Seurasin esitystä tovin, kunnes kuulin jonkun yskäisevän selkäni takana.

”Päivää, Freja.”

Minua puhutteli kauttaaltaan villahuiveihin kääriytynyt eukko, jonka silmät olivat sameanharmaat ja sakeat kuin savesta likaantuneet maantiekupat rankkasateen jäljiltä.

”Tuliksää Torstia kattomaan?”

Ai ketä, olin kysymässä, mutta samassa taivaalta kuului merikotkan rääkäisy, eukko katosi yhtä nopeasti kuin oli ilmestynytkin, ja kookas petolintu kaartoi yli Saukko-laivan kannen. Silloin näin miehen, joka astui kajalle reissureppu selässään. Mies otti kellastuneen pappalakin päästään, painoi sen rintaansa vasten ja kumarsi yleisölleen.

Hän oli pitkä, jalat kohosivat kumisaappaista kuin ikihongat. Kihartunut meriparta peitti leuan ja posket ja kaulan. Ihmiset kerääntyivät hänen ympärilleen, kättelivät ja halailivat, ja minä ajattelin, että olin nähnyt hänet ennenkin, kauan sitten, kirkonkylällä tai kaupan portailla tai linja-autopysäkillä, unessa minä olin hänet nähnyt. Mies oli hymyillyt, heilutellut ilmassa karamellipussia ja viittonut minua luokseen, mutta äiti oli kaapannut minut syliinsä, älä mene sen luo äläkä puhu sille mitään, äiti oli sanonut, vaarallinen mies.

Pidätin hengitystäni.

Mies ei vaikuttanut uhkaavalta, hän näytti Jeesukselta. Hän oli ylväs kuin kotka ja kaunis kuin yksinäisen ulapan karikkoinen saari. Lapset kiipesivät vuorollaan hänen reppuselkäänsä, hän laukkasi laiturilla ja huojuu ja hirnui, lähestyi poukamaa, lähestyi haapaa.

Sitten hän pysähtyi, vain kivenheiton päähän piilopaikastani, laski kauppiaan pojan olaltaan maahan ja nosti katseensa, katsoi suoraan minuun.

Kätkeydyin puun suojiin, kuulin veren kohisevan korvissani. Olin etsinyt sinua yksitoista vuotta, ja siinä sinä olit, isä.

Sinä olit se mies.

Tunnistin sinut heti.

Hain turvaa puun rungosta, kaarna lämmitti kämmentä. Kun sitten viimein uskalsin kurkistaa haapani takaa, katsoit minua yhä, virnistit, vilkuit.

Sinä vilkuit minulle.

Käännyin ja juoksin pois, kompastuin kivenmurikkaan ja sain haavan polveeni, soraa liimautui ihoon, veri valui säärtä pitkin, mutta minä en pysähtynyt vaan jatkoin kohti keltaista taloa, jonka seinustalle olin jättänyt polkupyörän. Vilkaisin yläkerran asunnon ikkunaa ja verenpunaisia verhoja. Hyppäsin satulaan ja poljin läheiselle hiekkarannalle, juoksutin sormiani levässä, katkoin kaisloja ja laskin kaarnalaivoja virtaan, ja vähittellen hengitys tasaantui.

Sinä et ollutkaan kuollut tai karannut Amerikkaan, et ollut iltasatu tai kauhutarina, sinä olit Röödilässä, enkä minä tiennyt mitä seuraavaksi tapahtuisi.

Kuulostelin lintuja, etsin merkkejä taivaalta.

Painoin jalkani pohjamutiin.

Auringon laskettua havahduin hiljaiseen hyräilyyn. Minua aiemmin puhutellut eukko kuhnaili yksinäisen venevajan takana, lokkien kokoontumispaikalla. Hän oli riisunut villahuivit kasvoiltaan, ja tunnistin hänet Kalamammaksi. Olin kuullut mammasta huhuja ja nähnytkin hänet kerran tai pari, mutten koskaan niin läheltä. Jätin kaarnalaivani hiekalle ja hiivin varoen lähemmäksi, kiersin venevajan taa, jonka seinillä köydet riippuivat koukuissaan, ja nojauduin kylmää laudanpätkää vasten. Mamma huojui tuulessa kävelykeppiinsä tukeutuen, heitteli kastematoja veteen. Yhtäkkiä hän keskeytti laulunsa.

”Airolako se siinä?” hän kysyi ja kääntyi.

Hätkähdin. Mamman kasvot olivat punaisten arprien peitossa, juuri niin kuin kylillä oli juoruiltu. Jäljet ulottuivat kauhalle asti, silmäluomeen ja nenänpäähän.

”Tulit sit kattomaan Saukkoi”, mamma sanoi. ”Vihdoin ja viimein.”

En vastannut, äiti oli kieltänyt minua puhumasta röödiläisille.

”Eksää mittään sano?”

Mamma oli kummajainen, jota lapset heittelivät kivillä. Hän käyskenteli yksin Rymättylän rannoilla, joskus Viljalan pelloillakin. Eräänä päivänä mamma oli käynyt jopa isännän pakeilla, mutta äiti oli ajanut hänet matkoihinsa ja kertonut, että mamma oli kerran juonut ämpärillisen paloviinaa, menettänyt siksi järkensä ja yrittänyt polttaa itsensä. Olin kuullut myös sodasta ja pommeista ja isästä, joka oli hylännyt lapsensa pakkashankeen, ja yhtenä iltana Viljalan isäntä oli istunut äidin kanssa pihakeinussa ja juoruillut aviomiehestä, joka oli työntänyt mamman pään nuotioon. Kostoksi mamma oli tappanut miehensä ja haudannut tämän mereen. Kaikenlaista kuiskailtiin.

”Ota siit”, mamma sanoi ja ojensi minulle eväskorin. ”Saat syödäksesi.”

Vilkaisin korinpohjalle pakattuja pikkuleipiä ja rusinapullia. Äiti olisi torunut, mutta minulla oli nälkä. Taikina oli kuivaa ja jauhoista, rusina liimautui kitalakeen. Nielaisin ja kiitin. Vatsan mouruaminen lakkasi.

”En ole sua koskaan pyttyjuhlissa nähnyt”, mamma jatkoi hymyillen.

”Mistä tiedät mun nimen?”

”Kaik toisensa tuntevat.”

”Niinkö?”

”Aika lail.”

”No olikse mies Torsti?”

”Mies?”

”Se karvainen ja pitkä. Jeesuksen näköinen. Se pyytjä.”

Mamma alkoi nauraa. Katsoin suuta, jossa ikenet helottivat punaisina niillä kohdin, joista puuttui hampaita.

”Juu, olihan se. Torsti Luotonen.”

Luotonen.

Niin kuin ne pöpipäät, joista äiti oli maininnut.

”Nii. Torsti Tapani Luotonen.”

Se oli sinun koko nimesi, isä. Asuit mamman seinänaapurissa, siinä keltaisessa talossa, kaupan yläkerrassa, asunnossa, jossa oli verenpunaiset verhot. Sinua saisin kiittää härskiintymättömistä sillilasteista, sinä olit Suomen taitavin dikselimies.

”Onk Torsti hullu?” kysyin.

”Ei sen enempää, ku kettään muutkaan”, mamma hekotti.

”Mikä on dikseli?”

Mamma kertoi, että dikseli oli tärkein työkalusi, sillä sinä löit sillitynnärien vanteet tiukasti kiinni, koputtelit kannet oikeille paikoille. Tynnyreissä ei saanut olla ilmaa. Olit kylän arvostetuin mies. Äiti oli sanonut, että olit vaarallinen, mutta kun Kalamamma vannoi, ettet vahingoittaisi hyttystäkään, rohkaistuin utelemaan lisää. Kysyin, oliko sinulla perhettä, ja olihan sinulla, vaimo ja poika.

”Äitis ei taida tietää, et sää olet täällä”, mamma tokaisi sitten, sujautti vielä yhden pullan taskuuni ja kääntyi lähteäkseen. ”Rööriläs on levotonta yömyöhään. Sää olet pikkuflikka. Mene kotiin.”

”Mut...”

Jos meri vielä tyyntyy.

Yksitoistavuotias Freja palaa halusta nähdä uljaat Saukko-laivat sillinpyytäjineen, mutta äiti on kieltänyt menemästä lähellekään Röödilän satamaa ja siellä asuvia Luotosia. Pöpipäitä koko sakki. Kun Viljalan isäntä lainaa Frejalle Joponsa, tyttö ajaa silti katsomaan sillijuhlaa.

Sataman hulinassa Freja näkee pyyntialuksesta astuvan miehen, ylvään kuin kotka ja kauniin kuin saari. Lapset kiipeävät vuorollaan miehen selkään ja saavat laukkakyydin. Sitten sillinpyytäjä pysähtyy vain kivenheiton päähän Frejasta, laskee kauppiaan pojan harteiltaan ja katsoo suoraan kohti. Veri kohisee Frejan korvissa. Siinä hän on, Torsti Luotonen.

Palkitun kirjailija Karoliina Niskasen *Sillinpyytäjä* on pyörteisiinsä imaiseva tarina katoavasta elinkeinosta, sukupolvelta toiselle periytyvästä aaltojen pauhusta ja saariston salaisuuksista, joista vain vanha Kalamamma vuosikymmenien päästä osaa kertoa, kunhan tarjolla on tarpeeksi kielenkostuketta ja halukas kuuntelija.

9 789524 032995

ISBN 978-952-403-299-5

84.2

BAZARKUSTANNUS.FI